

Megtérés közben

Az egészen más nem a metódus, hanem a jelenlét

Nem leírható a megtérésig vezető út, legfeljebb dadogva, képek segítségével, töredékesen. A hit elbeszélése azonban lehetséges, és persze ez is annyiféle, ahányan megtértek, és megtapasztalták az Úr misztériumát.

Az Iniciátor ugyanaz, a Szentlélek azonban nem tudod, honnan jön és hová megy. Így szinte használhatatlan metodikai szempontból. Az egészen más nem a metódus, hanem a jelenlét, ahová bevezetődünk. Nem a metodika, hanem maga a spirituális tapasztalat az, ami a keresztény spiritualitás központi témája.

A spirituális megtapasztalásaikról hírt adó kortársaink és a régiek gyakran az út, a zarándokút metaforát használják annak a folyamatnak a leírására, amelyben a nárcisztikus, érzéki, szakadt stb. szavakkal jellemezhető ember eljut Isten színelátására. A megtérésesemények mint kilométerjelzők különítik el és kapcsolják össze a látszólag egymástól nagyon különböző útszakaszokat.

A nehéz életesemények azzal szembesítenek bennünket, hogy nincs mód ugyanazt és ugyanúgy tovább folytatnunk, amit elkezdtünk. Tehetetlenségünket fokozódó aktivitással egy ideig leplezhetjük, egy idő után boldogtalanságunk ön- és másokat pusztító erővé sűrűsödik. Életünk útját járva nemegyszer zsákutcákban, útvesztőkben vagy épp a földön találjuk magunkat. Az ismétlés, az unalom,

az izoláció a földre taszít. Épp emiatt elégtelen a spirituális életről mint útról beszélnünk, mivel ez a túlhasznált út-kép lehatárolja képzeletünket. Nem elégséges a megtérés-eseménynek (képi) megragadására, hisz az út a lienarítás képzetét ébreszti bennünk. Erőtlenségünk és a kegyelmi tapasztalatok azonban arra tanítanak, hogy békességre a megtérés által juthatunk, s többnyire ott, ahol vagyunk, mindenféle helyváltoztatás nélkül.

Iniciáció a monostorban

Szent Benedek a Regula prológosában épp egy *elszakadt*, válságba jutott embert szólít meg: „Hallgasd meg, ó fiam, a mester parancsait, és hajlítsd hozzá szíved figyelmesen, fogadd a jóságos atya intéseit készségesen és tettekkel teljesítsd, hogy visszatérj az engedelmesség fáradtságos munkájával ahhoz, akitől *elszakadtál az engedetlenség tunyasága által*. Hozzád intézem most tehát szavaimat, aki lemondasz saját akaratodról, és az engedelmességnek hatalmas és hírneves fegyverzetét veszed magadra, hogy Krisztus Urunknak, az igaz Királynak harcosa légy.” (Prológus 1-2)

Elszakadás és visszatérés – a szerzeteséletbe való bevezetés alapszövege úgy mutatja be a jelöltet, mint aki tudatában van erőtlenségének, rászorultságának, s egyben bizalommal van az apát iránt, aki őt Krisztushoz vezet. Ebben a visszatérési, bizalomépítési folyamatban az istenkereső ember kalauzra talál, egy tapasztalt szerzetessel szövetséget köt. Az együttműködés alapja a bizalmon alapuló engedelmesség. Aki most apát, iniciátor, az egykor maga is vezetésre, kísérésre szorult.

Benedek nem az egyszeri nagy megrendülésről, megtérésről beszél (erről diszkréten hallgat), hanem a megrendülést követő aprómunkára, a szerzetesi életalakításra irányítja figyelmünket.

A Regula 58. fejezete részletesen tárgyalja a testvérek felvételének eljárás módját, ebben írja Benedek: „A felveendő ezután az imateremben mindnyájuk jelenlétében ígérjen állhatatosságot, a szerzetesi erkölcsök gyakorlását és engedelmességet Isten és az ő szentjei előtt.” (RB 58,17)

Megtérés: *conversatio, conversatio morum*; a latin kifejezés a monasztikus elköteleződés egyik kulcsfogalma, a szerzetesi erkölcsök gyakorlását jelenti. A monasztikus liturgia az elköteleződés két elemét formálja meg: először a novícius és az apát között írásba foglalt szerződés köttetik, majd az önátadás imáját mondatja az új testvérrel, és az egész jelenlévő, tanúskodó közösséggel: „Fogadj el engem, Uram, szent igéd szerint, hogy neked éljek. Ne szégyeníts meg, mert benned bízom.” (RB 58,21, vö. Zsolt 118,116)

Az élet terheit, a meg nem küzdött problémákat sokszor látszatmegoldásokkal, pótcselekvésekkel próbáljuk kezelni, és ez, mint tudjuk, időlegesen sem sikerül. Az őszinte, megküzdött testvéri kapcsolatok, az önismereti munka érleli személyiségünket, miként az integrált veszteségek, nehéz életesemények is. A megküzdött problémák, a megtérés kegyelme hozzásegít bennünket, hogy felelősséget vállaljunk, azaz mindazt elvállaljuk, ami ránk bízott. Minden pátoasz nélkül, pl. hogy bensőséges kapcsolatokban éljünk testvéreinkkel, családtagjainkkal és az Úristennel.

Az atyaság/anyaság a felnőtté válás folyamatában az az életmód, amikor már nem ítélkezünk, hanem szeretettel, irgalommal tekintünk mindazokra, akik vágyakoznak Isten irgalmát befogadni.

A társadalmi környezet

Baternay Ágota a kilencvenes évek elején Pannonhalmán a magyarországi szerzetes előjárók konferenciáján a történelmi múltú szerzetesközösségek helyzetét elemezve a paradigmaváltás szükségességéről beszélt. A szüntelen megújulásra szoruló szerzetesi közösségek, a megújulásra képes szerzetesek a célok tisztázása, újrafogalmazása és – ha szükséges – a paradigmaváltás révén tudnak leginkább tanúságot tenni reményükről.

Hogy az egyes közösségek hol tartanak ebben a munkában, erről leginkább a benne élő testvérek tudnának beszámolni. Több tekintélyes szerzetes megfogalmazta már azt a felismerést: a közösségek jövője nagyban attól függ, hogy a közösséget alkotó testvérek sze-

mélyiséget érlelő közegben élnek-e, és a kommunikációra, bensőséges kapcsolatokra kész emberek-e.

A stabilitásra és ugyanakkor a változásra való képesség az intézményesült szerzetesi karizma létkérdése. A személyi és intézményi szinten egyaránt megjelenő krízisek a kegyelem megtapasztalásának, a tanulásnak a lehetőségét rejtik magukban.

Két évtizede a magyar szerzetesközösségek egyik általános jelensége az egyre fogyatkozó létszám, a zsugorodó közösség. A sokakban szorongást keltő folyamatra egyes szerzetesek mint megkülönböztetendő, megértendő feladatra tekintenek, és készek ennek áldásait is számba venni.

Az osztozás

A monasztikus közösségek a személyességnek olyan közegét élhetik meg, amelyben az egyes testvérek belső folyamatai, a szenvedélyekkel való küzdelmei nap mint nap láthatók. Elsősorban a transzparenciáért, a megtérésért folytatott küzdelemre gondolok. A monostor lakói magukban hordozzák az individualizmusnak személyes történetükbe és a korszemlemben mélyen beleivódott elemeit, épp emiatt az osztozásnak rendkívüli szerepe van a közösségképződésben. A személyes bűn és a reflektálatlan játszmák romboló hatását jól ismerjük, izolál bennünket egymástól, testvéreinktől. Az egyházi státus, a vallásos életkeret, a szerzetesi szokások korhoz kötött elemei képesek tartósan látszatidentitást biztosítani, de ebből is meg lehet térni.

A megtérés személyes történet, ami beleágyazódik egy mikrotársadalmi, csoportdinamikai folyamatba, ilyen értelemben nekünk, közösségben élő szerzeteseknek is szükséges *az önismereti munka*, megkerülhetetlen saját *strukturális hagyományunkra is reflektálni*. Az életközösségekben a belső-külső konfliktusok, háritások és a felelősség elvállalása nyomkövethető. A nyomkövetés, a kísérés mellett a személyesség lehetőséget teremt az osztozásra, nem csak két ember baráti vagy lelki kísérei kapcsolatában, hanem a közösség egészében. Az osztozás, a személyesség két-három ember

kapcsolatában – illetve az osztozás nagyobb fórumán – a szentség dimenziójába vezet. „Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben: ott vagyok közöttük.” (Mt 18,20) Az erőtlenség, a bűn és a kegyelem megvallása közösségi történéssé válik, közösséget építő eseménnyé válhat.

A monasztikus közösség arra hivatott, hogy rejtekhellyé, bensőséges térré váljék, ahol megszólítható, érett felnőtt emberré válhatunk, ahol ránk találhat a Szentlélek, ahol megérintődhetünk az Ige és a tanúságtétel íratlan élő hagyománya által.

Hogy monostoraink valóban biztonságos hellyé lehessenek, ahol a bennünket gyengítő eseményeket nem kell rejtegetnünk, ezért munkálkodhatunk, például közel mehetünk és eltávolodhatunk egymástól, miként Mózes közel ment saruját levéve az el nem égő csipkebokorhoz. A megtérés során a megnyilatkozó Úr visszavezet bennünket arra a földre, ahonnan elmenekültünk, és ahonnan képesek leszünk Ő általa, Ővele és Őbenne a szabadulásra vágyakozó emberekkel együtt útnak indulni.

A megtért ember tanúságot tesz Isten létéről. A tanúságtétel hitvallás. A keresztény közösségek elsődlegesen nem a vallási szokásoknak, hanem Isten megtapasztalásának és a hit áthagyományozásának helyei. A monostorok, mint sajátos keresztény életközösségek, a generációk együttélésének és találkozásának helyei, sokféle kultúrával, élet- és hittapasztalattal rendelkező emberek közössége. Hogy ez a sokféle élet- és hittapasztalat képes-e folyamatosan és aktuálisan kommunikálni, jelen lenni a közösség spirituális terében, ezt időről időre meg kell, meg lehet különböztetni.

Az elégedetlenségről

A szerzetesi közösségben Benedek szerint leginkább a zúgolódástól, az elégedetlenkedéstől kell óvakodnunk, mivel ez megbontja a közösséget. Végző soron az elégedetlen keresztény ember – megvallatlanul – Istennel magával elégedetlen, de ezt még képtelen Vele személyesen megbeszélni, ezért lefojtott vagy épp hangos. A megtérés lehetőség a személyes perlekedésre: nem róla gondolkodom,

hanem Vele beszélhetem meg gondjaimat, de ehhez közel kell mennem a csipkebokorhoz alázattal, kíváncsisággal.

Jézus mondja: „Akinek nincs, attól még az is elvételik, amilye van.” Tehát nincs alapja az elégedetlenségnek; az elégedetlenkedő boldogtalan ember, még nem szerzetes. Ezt fejben tudom, mégis gyakran elégedetlen vagyok: önmagammal, a testvérekkel, végső soron az Úristennel. Vágyom, hogy szívemben, testemben tudjam: *minden rendben van*, minden megvan. Vágyom, hogy azzal az egyértelműséggel tekintsek végig a napzáró zsolozsmán a napi történéseken, amivel a Teremtő érzéseit összegezte a szent író: „És látta Isten, hogy ez jó. Így lett este és reggel: a negyedik nap.” (Ter 1,18-19) És napról napra így összegezte a történéseket, az első naptól kezdve nagypénteken át mindmáig.

„Semmin ne aggódj, semmin ne bánkódj! Minden elmúlik, Isten nem változik meg. A türelem mindent elér. Aki Istenhez ragaszkodik, nincs hiánya semmiben. Isten maga elég” – mondja Avilai Szent Teréz.

Megtérésünk eseményében a fundamentumra találunk: ha leégünk vagy kiégünk, akkor is van kiben újraépülnünk, van kire alapozni monostorunkat, otthonunkat, szolgálatunkat.

Aki képes a transzparenciára, azaz kész cselekedeteit, belső és külső történéseit egy nálánál tapasztaltabb ember ítéletének alávetni, az fokozatosan eljuthat az Ígéret Földjére, arra a biztonságos helyre, ahol levetheti álaracait, és nem kell megjátszania magát többé.

A hálaadás mint a megtérés és gyógyulás jele

Megvallom, hálát adni *mindazért*, amit életem különféle helyzetekben megéltem, még nem tudok. Bűneimért, az izolációért, a veszteségekért még nem tudok maradéktalanul hálát adni az Úrnak, csak részlegesen.

Vágyom, hogy mindazért, amit megéltem, hálát tudjak adni. Vágyom rá, de még a hála nem járja át egész lényemet. Szent Pál a tesszalóniki gyülekezetnek írja: „Mindenért hálát adjatok, mert ez

az Isten akarata a ti javatokra.” (1Tessz 5,18) Abszolút, kivételt nem ismerő követelmény, illetve lehetőség. Egy olyan ember írja, aki megtérése előtt jókra és gonoszokra, kiválasztottakra és üldöződőkre osztotta a világot.

Követelmény vagy lehetőség? A Biblia ilyen esszenciális mondatainak is van szövegkörnyezete, amit Pál megtérése után írt, azt képtelen lett volna megtérése előtt. Az ítékezés, a gőg miatt megkettőződő világ polgárai hazátlanok, gyakran valakit üldöznek, legalábbis gyanakszanak.

A *megtért* ember Isten házába tér, ahol minden embernek van helye, akit Isten meghív, akit Isten teremtett és megváltott.

A megtérés mint egy látogatás

A bennünket meglátogató vendégtől, Krisztustól a hit bizonyosságát kapjuk ajándékba: él az, akit meggyilkoltak, feltámadt az Úr. Krisztus közöttünk. Van és lesz. Akik a Szent közelében élnek, hírt adnak az elhagyatottság tapasztalatáról is. A szenvedés, a tehetetlenség, szeretteink elvesztése mind-mind a hit próbatételei, a bizalom zarándokútjának nehéz szakasza.

Életünk során a jelenlét, más szóval az egység utáni vágy intenzitása nagyon különböző, s mégis egyetemes emberi. A halál – elsődleges tapasztalatunk szerint – végérvényesen (?) megtöri ezt az egységet.

A haldoklásnak van ideje. A másik jelenléte utáni vágy, közelségének vágya felizzik bennünk haldokló szeretteink betegágyánál. Szorongunk a ránk leselkedő magánytól, nem tudjuk, mikor, de bizonyosan bekövetkezik. Elveszítjük azt, aki szeret, vagy azt, akit szeretek. Testvérünk halála saját halálunkkal is szembesít. Nekünk, aktuális túlélőknek az időérzékelését, időszámítását meghatározza az előttünk távozók elhúzódó vagy villanásszerű agóniája. Számon tartom tesvéreim halálhozó betegségeinek kezdetét és haláluk napját. A gyászmunka, a veszteségek integrálása is időt igényel, és az életben előttünk járók eszközöket is adnak, hogy a hárítás, vád,

alkudozás, depresszió szakaszait átküzdvé az elfogadásig, a hálaadásig is eljussunk.

Az érzelmi megtapasztalás és a megtérés

Az emlékek, életesemények integrálása az érett, érlelődő személyiség növekedésének feltétele.

A háritás jellegzetes formája a felejtés. A napokban egy dunántúli drogrehabilitációs otthonban beszélgettem egy olyan férfival, aki nem tud a gyermekkorából emlékeket előhívni. Mikor pszichológusát erről kérdezte, azt a választ kapta, hogy nem a történeteket, hanem a vele kapcsolatos érzelmeket nem engedte meg magának, ezért nem tudja felidézni emlékeit. A történetekhez nem kapcsolódnak érzelmek, és azóta sem, hogy megtörténtek. A lelki gondozás az újraélésben, az identifikációs folyamatban lehet segítségünkre.

A megtérés emlékezés, emlékeztetés. A megtérés közösségi történet, az Úr látogatása egyértelművé, közvetlenül megtapasztalhatóvá teszi Őt magát. Az érzelmeknek rendkívüli szerepe van a megtérésekről szóló híradásokban, gondoljunk csak B. Pascal, Loyolai Ignác vagy Izaiás meghívására. Az érzelmek felszabadulása nagy szerepet kap a megtérésig vezető úton és azt követően.

A megtérés folyamatában az agyunktól, értelmünktől a szívünkig vezetődünk, hosszú és fáradságos munka, végső soron kegyelem. A kontemplatív ima, a várakozásnak ez az aktív-tétlen formája érzékennyé tesz bennünket az Úr látogatására.

Kettős kötődés

„Volt Jeruzsálemben egy Simeon nevű igaz és istenfélő ember. Várta Izrael vígaszát és a Szentlélek lakott benne. Kinyilatkoztatást kapott a Szentlélektől, hogy nem hal meg, amíg meg nem látja az Úr Fölkentjét. A Lélek ösztönzésére a templomba ment. Mikor a gyermek Jézust bevitték szülei, hogy a törvény rendelkezése szerint tegyenek vele, karjába vette és e szavakkal áldotta az Istent. »Bocsásd el most szolgálodat, Uram, szavaid szerint békességben, hiszen már

látták szemeim az üdvösséget, amit minden nép számára rendeltél: világosságul a pogányok megvilágítására és dicsőségére népednek, Izraelnek.» (Lk 2,25-32) A kompletóriumban naponta elimádkozzuk Simeonnal együtt ezeket az elbocsátás után vágyakozó igéket. Az étellel betelt ember, aki egy ígéret vonzásában, várakozásban élte le életét, beteljesedni látja az ígéretet: a csecsemő képében magát a Messiást látja. Simeon tanúskodik és elvágódik. Az ószövetségi iratokban olvasható misztikus élményekről készült tudósítások és az újszövetségi beszámolók egyaránt tartalmaznak valamit ebből a kettős kötődésből: belső késztetést éreznek, hogy kortársaikat tanúságtételükkel megerősítsék, ugyanakkor van bennük valami elvágódás, idegenség. Ez a kettős kötődés a jelenlét sajátos, misztikus formája. Ez a feszültség képes egységben látni, láttatni mindazt, ami itt van a földön és fenn az égben.

A bevezetőben Szent Benedek Regulájának első mondatait idéztem, most álljon itt az utolsó bekezdés: „Bárki vagy tehát, aki a mennyei hazába igyekszel, teljesítsd ezt a kezdetnek írt, igen csekély Regulát! Így aztán legvégül Isten kegyelmével eljutsz majd a bölcsességnek és az erényeknek előbb említett csúcsára. Amen.” (RB 73, 8-9) Ez a lényeg: „bárki vagy tehát”. Vagyis mindnyájan megszólítottunk, akik a mennyei hazába igyekszünk.

Vásárhelyi Anzelm